

Filosof a druzí filosofové

Maurice Merleau-Ponty (in: *Eloge de la philosophie*, p. 45) říká: „Notre rapport avec le vrai passe par les autres. Ou bien nous allons au vrai avec eux, ou ce n'est pas au vrai que nous allons.“ Tady je nepochybná a jistě velmi široká správnost vyjádřena způsobem, který je třeba kriticky opravit, eventuelně dokonce odmítnout. Jistě není pochyb o tom, že k „Pravdě“ (tj. k té jediné a pro všechny platné Pravdě) se nikdo nemůže dostat pouze sám, svým vlastním úsilím. Vždyť už jen toho slova „pravda“ se mu dostalo od druhých lidí, a tím spíše jej nejprve druzí lidí museli přivést k hlubším úvahám o povaze pravdy atd. Ale potud zůstáváme pouze v mezích tzv. *questio facti*; a pouze potud platí, že filosofovat se nemůže nikdo naučit sám svou silou. François Heidsieck (4350, p. 18) k tomu sice na vysvětlenou resp. k upřesnění dodává: „Ce qui ne signifie pas que les autres détiennent d'avance la solution et qu'on puisse trouver le vrai, comme disait Bergson, « dans le cahier du maître.“ Ale co vlastně tímto „upřesněním“ říká? Vždyť tím vlastně popírá onu citovanou větu! Jde o to, že se právě k té nejhlubší filosofické problematice nemůžeme dostat bez dobré znalosti přinejmenším těch velkých filosofů (a nejen starých a nejstarších, ale také současných a nedávných); a je jistě pravda, že se nemůžeme omezit jen na jednoho, kterého bychom tak zvolili jako toho pravého učitele, od něhož bychom prostě všechno přijímali, prostě akceptovali a naučili se takříkajíc nazpaměť. Musíme různé filosofy ve svých úvahách konfrontovat, a vždycky některému dáme možná za pravdu a naopak některé kriticky odmítneme. Ale vždycky to budeme činit ve jménu té jediné „Pravdy“, kterou sice ještě nemáme (a kterou ve skutečnosti nikdy nebudeme mít ve svém držení a ve své moci). A právě k této jediné Pravdě, v jejímž jménu a jejíž „mírou“ budeme kriticky měřit ty druhé filosofy, od nichž jsme toho velmi mnoho už přijali a mnohému se naučili, musíme mít možnost se vztáhnout také přímo, tj. my sami, osobně. Nezáleží teď tolik na tom, že tento vztah je velmi zvláštní, neboť Pravda nikdy není „před“ námi tak, aby bylo jen na nás, zda k ní přistoupíme a zda ji vůbec vezmeme na vědomí; Pravda jistě není žádným „předmětem“, ale je „mírou“ („*index sui et falsi*“, Spinoza). Ale je právě mírou nejen pro nás, nýbrž i pro ty druhé filosofy. Rádl to kdysi vyjádřil mnohem přesněji: myšlenky se rodí zase jen z myšlenek. Důležité slovo je to „rození“: ani živý tvor, ani živá myšlenka se „nerodí“ tak, že by se proti těm jiným neosamostatnila. A v tomto osamostatnění je Pravdě buď „práva“ nebo „nepráva“, tj. buď je Pravdy poslušna – nebo se s ní mívá, eventuelně se proti ní prohřešuje. A v tomto bodě ona „pravost“ či „nepravost“ je měřena Pravdou samou – a nikoli druhými filosofy, ani těmi největšími.

(Písek, 120527-2.)